రాళ్ళెత్తిన వాళ్ళు

రాత్రి తొమ్మిది గంటలకి హైదరాబాద్ నుండి బయలు దేరిన బస్సు తెల తెలవారే సమయానికి ఆలమూరు బ్రిడ్జిని సమీపిస్తోంది. రాత్రంతా వాన కురియడంతో, రోడ్డంతా కడిగిన నాపరాయిలా నల్లగా నున్నగా మెరుస్తోంది. ఆకాశం నిర్మలంగా వుంది. తూర్పు దిగంతం ఎర్రని బింబాన్ని అప్పుడే ప్రసవిస్తోంది.

విండో పక్క సీటులో వున్న ప్రసాదరావు ఒక్కసారి వళ్ళు విరుచుకొని కళ్ళు తెరిచాడు. కనుచూపు మేరవరకు చిరుగాలితో ఆడుకుంటూన్న పచ్చని వరిచేలు చేల మధ్యలో అక్కడక్కడ తాటాకు పాకలు, ఎగురుతున్న పక్షులు అగుపించాయి అతనికి విశాలమైన ఆ వరిచేలలో అక్కడక్కడ గుబురుగా పెరిగిన మామిడి చెట్లు, ధ్వజాల్లా నిలబడిన తాడి చెట్లు హుందాగా తలలూపుతున్న కొబ్బరిచెట్లు ఆ వరిచేలకి అలంకారంగా వున్నాయి.

దాదాపు అయిదేళ్ళ క్రితం, గోదావరి మీద రోడ్ బ్రిడ్జికట్టే రోజుల్లో ప్రసాదరావు యింజనీర్ గా పని చేసాడు. ఆ ప్రాంతం అంతా అతనికి సుపరిచితం. పరిచయమున్న ప్రాంతానికి అయిదేళ్ళ తర్వాత రావడంతో ఎందుకో అతనికి చూసిన కొద్దీ చూడాలనిపిస్తోంది.

విండో డోర్ ఎత్తాడు ప్రసాదరావు. చలిగాలి కిటికీ లోంచి రివ్వున వీచింది. పక్కనున్నతను, వెనుక సీటులో కూర్చున్న అమ్మాయి యిబ్బందిగా చూశారతన్ని. గాలి అతని కళ్ళకి సూదుల్లావచ్చి తాకింది. అయినా, కళ్ళు చిట్లించి పరకాయించి చూస్తూన్నాడు ప్రసాదరావు బస్సు టాప్ గేర్‌లో కష్టం మీద బ్రిడ్జి నెక్కుతోంది. ఆ బ్రిడ్జి అంటే ప్రసాదరావుకి వెర్రి అభిమానం. ఆ ప్రాంతం అంటే అతనికి చచ్చే యిష్టం. ఎదుటి నుంచి రెండెడ్ల బళ్ళు రావడంతో, ఆ బళ్ళకు దారి ఇవ్వడంకోసం బస్సు రోడ్డు ప్రక్కకి తప్పుకో వలసి వచ్చింది. దాంతో చక్రాలు రోడ్డు ప్రక్క నున్న నానిన పోత మట్టిలో దిగబడిపోయాయి.

డ్రైవర్ బస్సును రోడ్డెక్కించడానికి తాపత్రయపడ్డాడు. లాభం లేకపోగా ఏదో రాడ్ విరిగిన శబ్దం వచ్చింది.

'దిగండి సార్! యిప్పుడింక కదలదు. మరోబస్సేదైనా వస్తే ఎక్కు దురుగాని అన్నాడు డ్రైవర్.

జనం అంతా దిగేశారు. మరో బస్సుకోసం ఎదురు చూస్తున్నారంతా. ప్రసాదరావు అందరితోబాటూ దిగాడు. తను కట్టించిన బ్రిడ్జిని ఆప్యాయంగా చూస్తూ బ్రిడ్జి మీదకి నడిచి చుట్టూచూశాడు బ్రిడ్జి అడుగునుంచి ప్రవహిస్తున్న గోదావరి ఆవలిగట్టు నుంచి యీవల గట్టు వరకు గోదావరికి అడ్డుగా నిలిచిన ఆ బ్రిడ్జి అతనికి చిత్రంగా అగుపించాయి.

బ్రిడ్జి అడుగునుంచి ప్రవహిస్తున్న గోదావరి 'నువ్వే గెలిచావ్ అందుకే నీ కాళ్ళకిందనుంచి తలవంచుకొని ప్రవ హిస్తున్నాను' అన్నట్టు అగుపించింది ప్రసాదరావుకి. ఆవలి

వొడ్డునున్న ఇసుక తిన్నెలను పరికించాడు. నిర్మానుష్యంగా ఉన్నాయి. ఉన్నట్టుండి ఒక్కసారి గతం అంతా అతని కళ్ళ ముందు కదలింది... ఆ యిసుకతిన్నెల మీద, బ్రిడ్జి కట్టే రోజుల్లో అక్కడ వెలిసిన టెంట్స్, కూలీజనం, పిల్లర్స్ దింపే హడావిడి, యింజన్లు ఏ టెంటో అతని కళ్ళకు కట్టినట్టనిపించింది.

'ప్రతి మనిషి జీవితంలోను యెన్నో సంఘటనలు జరుగుతాయి. కాలం గడిచే కొద్దీ మరిచిపోతాడు. కానికొన్ని సంఘటనలు మాత్రం హృదయానికి హత్తుకు పోతాయి, చెరగని ముద్రలా నిలిచిపోతాయి అనుకున్నాడు ప్రసాదరావు అక్కడ తను పనిచేసే రోజుల్లో జరిగిన కొన్ని సంఘటనలు, ఆ స్థలం వదిలి అయిదేళ్ళయినా అప్పుడప్పుడతన్ని వేటాడుతూనే వుంటాయి.

ఆ వేళ కంట్రాక్టర్ గజపతిరావు తన టెంట్లోంచి బయటికొచ్చి, హుందాగా నిలబడి జరుగుతోన్న పనిని చూస్తున్నాడు. ఓ కూలీ వచ్చి 'అయ్యగారు తవర్ని రామంటున్నారండి' అన్నాడు ప్రసాదరావుతో. ప్రసాదరావు గజపతి దగ్గర కెడుతూ గజపతిని పరిశీలనగా చూశాడు.

నల్లని ఆఫ్ బూటు మీద పాలతరగలా ఆడుకుంటూన్న సిల్కు లాల్చీ, ఒత్తయిన కనుబొమ్మలు, బలిసిన గంభీరమైన ముఖం, అహంతో నిండిన నిర్లక్ష్యమైన చూపులు చూసేసరికి ప్రసాదరావుకు గజపతి నే నీప్రపంచంలో కొనలేనిదంటూ ఏదీ లేదన్నట్టు అగుపించాడు.

'పిలిచారట' అన్నాడు ప్రసాదరావు సౌమ్యంగా.

'ఔను, చూడండీ, చీఫ్ ఇంజనీర్ దగ్గరనుంచి లెటర్

వచ్చింది. ఈ సమ్మర్ పూర్తయ్యేసరికి చాలా వర్కు పూర్తి కావాలట. డిసెంబర్‌లో బ్రిడ్జి ఏట్టిపరిస్థితులలోనూ ఓపెన్ కాక తప్పదట మనం ఇంకా నాలుగు పిల్లర్సు పూర్తిచేయాల్సి ఉంది. అంతవరకు స్లేబ్ వర్క్ ప్రారంభించలేం. యెలాగో నాకేం పాలుపోవడం లేదు' అన్నాడు గజపతి ఓ నిర్ణయానికి రాలేకపోయినట్టు ముఖం పెట్టి.

ప్రసాదరావుకి ఉద్యోగంలో చేరిన కొత్తరోజులు కావడంతో ఏదో చేసెయ్యాలన్న తహ తహ వుండేది. దాంతో దాని దేముందండి! పి యి. యే త్వరగా పని పూర్తికావాలంటున్నారు కాబట్టి, బిల్సు ఆలశ్యం కావు. గోడౌన్సు నిండా కావలసినంత మెటీరియల్ వుంది. యింక లేబర్ సంగతేకదా? మన కూలీజనానికి పని దొరక్కపోవడం సమస్యగాని, పనుంటే కూలీలు దొరక్కపోవడం అనే సమస్య మనకి లేదుకదా! పని స్తామంటే చేసే జనం కోకొల్లలు! రేపటినుంచి మరో పిల్లరు దింపడానికి ఏర్పాటు చేద్దాం' అన్నాడు ప్రసాదరావు హుషారుగా.

'సరే అయితే. మన కనకయ్యతో, చెప్పి మరో వంద మంది కూలీలను పెట్టించండి. పిల్లరు దింపాలంటే యీ పాయ ప్రవాహాన్ని అటు మళ్ళించాలిగా ముందు' అన్నాడు గజపతి.

అంతలో కనకయ్య అక్కడకు వచ్చి 'దండాలు బాబుగారు' అన్నాడు.

'మాటలోనే వచ్చాడు కనకయ్య' అన్నాడు ఆప్యాయాన్ని చిరునవ్వులో రంగరించి పెదవులపై చిలికిస్తూ.

'ఏఁం కనకయ్యా! పనిమీ దొచ్చావా యిటు' అన్నాడు ప్రసాదరావు.

'ఔను బాబూ! గజపతి బాబుగారితో ఓ మాట సెప్పకుందావని...' అంటూ నసిగాడు కనకయ్య.

'చెప్పు కనకయ్యా?' అన్నాడు గజపతి వరాలిచ్చే దేవుడిలా.

'మన పనిలో నిరుడు పని చేసిన పుల్లయ్య లేడండీ...'

'వుండే వుంటాడులే, ఊఁ ఏమిటో చెప్పు'.

'పదకొండో తంబానికి సిమెంటు సేసేటప్పుడు పరంజా బొంగిరిగి పడిపోనాడు కదండి. ఆడింక కాలు రాదు పొమ్మ న్నారట ఆసుపటాలునుంచి, అవిటాడైకందాండి ఆకాత్త మన కాడనే మేదో దారి సూపిత్తే బాగుంటుందని తమకి మనవి సేసుకుందామని వచ్చానండి.'

'కాలు అవిటిగాని, చేతులూ, కళ్లూ వున్నాయిగా. పోనీ రమ్మను, మన గోడౌన్ దగ్గర వాచ్‌మన్‌గా పడుంటాడు' అన్నాడు గజపతి.

కనకయ్యకి చాటంత ముఖమైంది, 'దండాలు బాబు! మీ పేరు ఆడు సచ్చేదాక సెప్పుకుంటాడు' అన్నాడు కనకయ్య సంతోషంగా.

దూరంగా నిలబడిన పుల్లయ్యని దగ్గరకు రమ్మని చెయ్యూపి 'బాబుగారికి దణ్ణం పెట్టుకోరా సన్నాసి నీకు పని చ్చారుమల్లా' అన్నాడు కనకయ్య.

పుల్లయ్య కళ్ళు కృతజ్ఞతతో చెమ్మగిల్లాయి. గజపతి కాళ్లమీద పడబోయాడు.

'చాల్చాల్లే. వెళ్లు. గోడౌన్ దగ్గరుండుపో' అంటూ దూరంగా తొలిగి, సిగరెట్ ముట్టించి, 'చూడు కనకయ్యా! రేపటినుంచి మరో వందమంది కూలీలని పిలుచుకురావాలి. కొత్తపిల్లరు మొదలెట్టాలి. మరి ప్రవాహానికి అడ్డు కట్టి అటు మళ్ళించాలిగా' అన్నాడు గజపతి.

'కాని యీాడ వడెక్కువగదా అడ్డాగుద్దో లేదో?'

'నీ కెందుకాభయం? మన యింజనీరుగారంటే సామాన్యులనుకున్నావా? ఆయన కళ్ళెర్ర చేస్తే సముద్రం కూడ దడుస్తుంది' అన్నాడు గజపతి.

ప్రసాదరావు భుజాలు అంగుళం పొంగాయి.

మర్నాడు అదనంగా వందమందికూలీలు పనిలోకొచ్చారు. యిసుక బస్తాలు మోసుకొచ్చి నీళ్ళలోకి వేస్తున్నారు. కానివడి యెక్కువగా ఉండటంతో ఓ చోట బస్తావేస్తే మరో చోటికి కొట్టుకుపోతోంది.

ప్రసాదరావు కేమీతోచలేదు. చివరికి బాగా ఆలోచించి ఓ నిర్ణయానికి వచ్చాడు.

'ఒకపడవని యిసుకబస్తాలతో లోడ్ చేసి ముంచేస్తేకాని లాభం లేదండి' అన్నాడు ప్రసాదరావు కాంట్రాక్టరు గజపతితో.

'అయితే ఓ పడవని కొని అల్లాగే కానివ్వండి' అన్నాడు గజపతి.

పడవను తెప్పించారు. యిసుకబస్తాలతో నింపారు యింక నాలుగైదు బస్తాలు పడవలో వేస్తే పడవ మునుగుతుంది యింక జనం దగ్గరకు వెళ్ళడానికి భయపడుతున్నారు.

ఎవరూ దగ్గరకు వెళ్ళకపోవడం చూసి 'ఏమిటి కనకయ్యా! యిలాంటి పిరికి వాళ్ళని తెచ్చావు. యి దేవన్నా మిరక పొలంలో కలుపుతీతః నీళ్ళల్లో పని చేపల్లా చొచ్చుకు పోవాలిగాని అలానిలబడి గుడ్లప్పగిస్తే పనెలా అవుతుంది? ఊఁ కానివ్వండి' అని అధమాయించాడు గజపతి.

'ప్రాణాలతో పని కదాండి అందుకనీ' అన్నాడు కనకయ్య.

'నేనొత్తున్నా వుండవయ్యా' అంటూ ఓ బస్తా నెత్తి కెత్తుకుని కాలు డేక్కుకుంటూ ముందుకొచ్చాడు పుల్లయ్య.

'అది! అలా వుండాలి కుంటాడైనా ఆడికున్న గుండె మీా కెవరికీ లేదు. పనంటే ఏనుగుగున్నలా పరుగెడతాడు పుల్లయ్య' అంటూ హుషారు చేసాడు గజపతి.

యజమాని మెప్పు వెనకవున్న స్వార్థం తెలియదు పుల్లయ్యకి. తనకి ఓ కాలు అవిటిదే అయినా, పనికొస్తానని రుజువు చేసుకోవాలన్న తహతహ పుల్లయ్యని గుడ్డివాడిని చేసింది. పుల్లయ్య చెక్కమీాంచి పడ వెక్కుతున్నాడు

'పుల్లయ్యా! సత్తావురా' అంటూనేవున్నాడు కనకయ్య.

పుల్లయ్య పడవెక్కాడు తూలాడు. నెత్తిమీాద బస్తా తూలి గుండెలమీాదకు జారింది. తూలి పడిపోయాడు పడవ మీాద యిసుకబస్తా గుండెల మీాద పడింది. కావాలని తాపత్రయపడ్డాడు. కాని పుల్లయ్య బరువుతో ఆబస్తాబరువుతో పడవ అప్పటికే మునగడం ఆరంభించింది. పడవ మునిగిపోయింది. జనం అటూయిటూ కంగారుగా గంతులేశారు. గజపతి నిశ్చల మైన మనసుతో కంగారు నటించాడు. లాభంలేకపోయింది.

పుల్లయ్య తేల్లేను.

పుల్లయ్య మునిగిపోయినందుకు కూలీలు తల్లడిల్లి పోయారు. కనకయ్య కళ్ళు చెమ్మగిల్లాయి.

తను పుల్లయ్యాకి మళ్ళీ పని యిప్పించింది పుల్లయ్యాను యీ గోదావరికి వప్పచెప్పడానికే కామోసనుకున్నాడు.

ప్రసాదరావు కొత్తగా వుద్యోగంలోకి చేరినవాడు కావడంతో తన కళ్ళముందు జరిగిన సంఘటనని తట్టుకోలేక విలవిల్లాడేను.

యింత గమనించిన గజపతి పని ఆగిపోయేలా వుందను కొని, యిలాంటి మహాకార్యాల్లో యిలాంటి త్యాగాలూ, సాహసాలు తప్పవు మరి. పుల్లయ్య ధన్యుడు గొప్పత్యాగి పదిమందికి ఉపకరించే పనిలో తన ప్రాణాల్నే త్యాగం చేశాడు అన్నాడు గొప్ప రాజకీయ వేత్తలా.

అంతా నిశ్శబ్దంగా వుండిపోయారో నిముష..

గజపతికి కావలసింది పుల్లయ్య కోసం సంతాపసభ కాదు పని త్వరగా పూర్తి కావటం.

'అతని ఆత్మకి శాంతి దొరకాలంటే మనం యీ పనిని త్వరగా పూర్తి చెయ్యాలి. ఊఁ కానివ్వండి' అన్నాడు గజపతి కాదనలేక పుల్లయ్య మనశ్శాంతి కోసమని, కానివ్వండి' అన్నాడు అమాయకుడైన కనకయ్య కూడ.

పని వేగంగా జరుగుతోంది.

'త్యాగం!' అనే పదాన్ని కనిపెట్టినవాడు గొప్ప మేధావై వుండాలి అనుకున్నాడు గజపతి.

కట్ట పూర్తయింది తన తెలివి సాధించిన గెలుపుకి

ప్రసాదరావు మురిసి పోయాడు. తన యుక్తి, సమయస్ఫూర్తి తెచ్చిన విజయానికి గజపతి మీసాన్ని దువ్వుకుంటూ చిరునవ్వు నవ్వాడు.

ఇక పిల్లర్ పని ప్రారంభం కావాలి. ముప్పై అడుగుల పొడవు పదిహేనడుగుల వెడల్పున, దాదాపు నలభై అడుగుల లోతుగల గొయ్యి తియ్యాలి, ఆ గోతికి చుట్టూ సెంటరింగ్ కట్టి డ్రిల్స్ అమర్చి కాంక్రీటుతో నింపాలి.

గొయ్యి తియ్యడం ప్రారంభించారు. నాలుగైదడుగుల గొయ్యి తీసేసరికే చుట్టూ నీరుండడంతో మొలలోతు నీళ్ళు వూరాయి. వూరిన నీటిని యింజను తోడుతూ వుంటుంది కాని గొయ్యి యింకా లోతు కెళ్ళేసరికి మనిషి నీళ్ళలో మునిగి మట్టి తీయాల్సొస్తుంది, నదుల్లో కట్టే ప్రతి స్థంభానికి యిదేపద్ధతి.

నీళ్ళలో మునిగి మట్టి తీయడం అందరికీ చేతనైన పని కాదు కేరళనుంచి వచ్చిన పిళ్ళై, శంకర్, తంబి మాత్రమే ఆపనిలో నిపుణులు. వాళ్లు ముగ్గురూ మరో స్థంభం దగ్గర పనిచేస్తున్నారు. యీ స్థంభం పని ప్రారంభించాలంటే వాళ్ళ లాంటి వాళ్లే మరో ముగ్గురో యిద్దరో కావాలి.

గజపతి శంకర్ని, పిళ్లేని తన టెంటెకి పిలిపించాడు.

పిళ్లే! బ్రిడ్జి త్వరగా పూర్తికావాలని మనకి పైనుంచి ఆర్డరు వచ్చింది! అంచేతనే మరోస్థంభం పని కూడ ప్రారంభించాం. మీరు కాస్త కష్టపడితే పని త్వరలో పూర్తవుతుంది.

'యిప్పుడు పని చేస్తూనే ఉన్నాంగా సార్ ! ఆస్తంభం

పని వదలి యీ స్థంభాని కొస్తే ఆస్థంభం పని ఆగిపోతుంది సార్ అన్నాడు శంకర్.

'అదికాదు నేననేది. యిప్పుడు పగలు మాత్రమే పని చేస్తున్నారు. యీస్థంభంపని రాత్రిపూట మీరు చేస్తే, దానికి తగిన ప్రతిఫలం మీకు నేను ముట్టచెబుతాను. నా మాట కాద నక యీవేళ నుంచి రాత్రిళ్ళు యీస్థంభంపని మొదలెట్టండి' అన్నాడు గజపతి.

'రాత్రింబవళ్ళు యీపని చెయ్యడం కష్టంసార్! మాస్కు తగిలించుకొని ఆక్సిజన్ సిలిండర్ భుజాన వేసుకుని నీళ్ళలో మునిగి మట్టి తియ్యడం అంటే, ప్రాణాలతో చెల గాటం సార్! రాత్రిళ్ళైనా రెస్టు లేకపోతే కష్టంసార్. పైగా నీళ్ళలోవున్న వాళ్ళప్రాణాలు గంట మోగగానే పైనుండి యింజను నడిపేవాడి చేతులో వుంటాయి ఒడ్డునవున్న మనిషి కునుకుపాట్లు పడితే గోతిలోవున్నవాళ్ళ పని గోతిలోనే' అన్నాడు పిళ్ళే

'మీకష్టం నాకు తెలియంది కాదు పిళ్ళే. యిన్నాళ్ళ అనుభవమున్న మీరేయిలా జంకితే ఎలా? అంతదూరంనించి మీరొచ్చినందుకు వీలైనంత ఎక్కువ డబ్బు మీకే ముట్టచెబు దామనీ, త్వరగా పని పూర్తిచేయిద్దామనీగాని, మీలాంటి జనం నాకు దొరక్కా? కాకపోతే నాల్గురోజులు ఆలస్యం అవు తుందిగాని' అన్నాడు గజపతి, పిళ్ళె కాదనలేనంత మెత్తగా, చనువుగా.

పిళ్ళేకి తనకున్న అవసరాలు గుర్తుకొచ్చాయి. సేని టోరియంలో ఆతని భార్య, చదువుకుంటోన్న కొడుకు,

మిగిలిన పిల్లలు మనస్సులో మెదిలారు. తనకి డబ్బవసరం వచ్చిన అవకాశాన్ని వదులుకో కూడదనుకున్నాడు.

'సరేనయ్యా! రాత్రినుంచే పని మొదలెడదాం' అని గజపతికి మాటిచ్చి కష్టపడందే డబ్బెట్లా వస్తుంది, శంకర్ ? నేనున్నానుగా నీ కెందుకు? సరే అను' అన్నాడు పిళ్లే.

శంకర్ కాదనలేక సరే నన్నట్టుగా మౌనంగా వూరుకున్నాడు.

ఆ రాత్రి నుంచే పని అనుకున్నట్టుగా ప్రారంభమయింది. గజపతి అనుకున్న ప్రకారం పని సాగుతోన్నందుకు చాలా వుల్లాసంగా వున్నాడు. ప్రసాదరావు కష్టపడి రాత్రింబవళ్ళూ పని నంతనీ జాగ్రత్తగా సూపర్‌వైజ్ చేస్తున్నాడు.

ప్రసాదరావు యిచ్చిన కొలతల ప్రకారం గొయ్యితవ్వడం మొదలెట్టారు కొంతలోతుకు వెళ్ళింది. యింజను వూరిన నీటిని తోడుతోంది. ఎంతనీరు తోడినా, చుట్టూ నీరుండడంతో తోడినంత వేగంగా రాలా నీరు. గోతిలోకి వూరుతూనే వుంది.

గొయ్యి బాగా లోతుకెళ్ళింది. గోతికి అడ్డంగా నాలుగైదు బలమైన యినుప కమ్ములు వేసారు, దాని మీద యింజను అమర్చారు. రెండు కప్పీలకీ యినుపతాడు తగిల్చివుంది. యినుపతాడుకి ఒక చివర తొట్టె కట్టబడివుంది.

గోతిమీద యినుప కమ్మెలమీదున్న యింజన్ ముందు కూర్చున్న కనకయ్య స్విచ్ నొక్కితే తొట్టి నీటిలోకి దిగుతుంది నీళ్ళలో వున్నపిళ్ళే, శంకర్. మట్టితో తొట్టినింపి నీళ్ళలోకి వేలాడుతోన్న ఓ సన్నని తాడు లాగ్గానే పైన ఓ గంట

మోగుతోంది. గంటమోగగానే కనకయ్య మళ్ళీ స్విచ్ ఆన్ చేస్తున్నాడు. నీళ్ళలో నుంచి మట్టితో నిండినతొట్టె బయట కొస్తోంది. తొట్టిలో వున్న మట్టిని ఒడ్డున గుమ్మరించి మళ్ళీ తొట్టిని గోతిలోకి వదులుతున్నారు యిద్దరు పనివాళ్ళు.

లోపలుండి పనిచేసేవాళ్ళు అలసిపోయినప్పుడు అంటే ప్రతి అరగంటకి ఓసారి అదే తొట్టిలో కూర్చుని పైకొచ్చి, పదినిముషాలు రెస్టుతీసుకుని మళ్ళీ గోతిలోకి దిగి పని ప్రారంభిస్తున్నారు. శంకర్ పిళ్ళెగాని తొట్టిలోకి ఎక్కినప్పుడు కూడ ఆలాగే గంట మోగిస్తున్నారు. గంట మోగగానే స్విచ్ అన్ చేస్తే ఒడ్డుకు వచ్చేవారు.

ఇనుపకమ్ముల మీద కూర్చొకి ఇంజన్ ఆపరేట్ చేసే అతను చాలా జాగ్రత్తగా వుండాలి. గంటమోగగానే స్విచ్ ఆన్ చెయ్యకపోతే లోపల పని చేసేవాళ్ళకి ప్రమాదం.

పగలు పనిచేసే ఆ యింజన్ డ్రైవరు రాత్రిపూట పని చేయలేననడంతో గజపతి నమ్మిన బంటైన కనకయ్యకి ఆ పని తప్పలేదు. పగటి పూట మామూలు మోటపని, రాత్రి పూట యింజన్ నడపడం కనకయ్యకి తప్పని పనులయ్యాయి.

పిళ్ళే,శంకర్, తంబి చాలా పట్టుదలతో పనిచేస్తున్నారు ఒక వారంరోజుల్లో పిల్లర్ దాదాపు దిగవలసినంత లోతుదిగింది: యింకొక్క అడుగు దిగాలి.

వారం రోజులనుంచి ఆ పనిలో వున్న ఎవ్వరికీ నిద్ర లేదు. పని లొంగుతున్న కొద్దీ మరీ హుషారుగా పట్టుదలగా పని చేస్తున్నారు వాళ్లు.

ఆ రాత్రి శంకర్ పిళ్లే నీళ్ళలోకిదిగారు. తంబి ఒక

గంటలో వస్తానని తనపాక దగ్గర కెళ్ళాడు. చాప మీద కూర్చుని బీడీ ఒట్టించాడు. బీడీ కాలుతూనే వున్నా అతనికి నిద్దర ఆగక అల్లాగే చాపమీద ఒరిగాడు. నిద్దర పట్టేసింది.

యింజన్ ముందున్న కనకయ్య యాంత్రికంగా గంట మోగి నప్పుడల్లా స్విచ్ ఆన్ చేస్తున్నాడు. మట్టో మనుషులో తొట్టెలో పైకి వస్తున్నారు. మళ్ళీ తొట్టె మనుషులతోటో, కాళీ గానో గోతిలోని నీళ్ళలో మునుగుతోంది.

కనకయ్య కునికిపాట్లు పడుతున్నాడు. కూర్చుని చేసే పని కావడంతో ఎంత ఆపుకున్నా అతనికి నిద్ర ఆగటంలేదు.

ఇంతలో గంట మోగింది. స్విచ్ నొక్కబోయాడు కనకయ్య. కళ్ళు మూసుకునే. ముందుకి తూలిపోయాడు. నీళ్ళలో పడిపోయాడు. గంట మోగించింది లోపలున్న పిల్లే శంకర్ బయటకి రావడంకోసం. పైనుండి మట్టిని తొట్టిలోంచి కుమ్మరించే యిద్దరు పనివాళ్ళు కంగారు పడ్డారు. వాళ్ళు ఆ యింజన్ ఆపరేట్ చేయడం తెలీదు. గజపతి కోసం పరుగెత్తారు, గజపతిని లేపుకొచ్చేసరికి గోతిలోని నీళ్ళు నిశ్చలంగా వున్నాయి, ప్రసాదరావుకీ కబురంది పరుగెత్తుకొచ్చాడు. తంబీ యీ గొడవకి లేచి పరుగెత్తు కొచ్చాడు. స్విచ్ ఆన్ చేసాడు. నిశ్చలంగా వున్న నీళ్ళలోంచి కాళీ తొట్టె బయట కొచ్చింది.

'శంకర్' అంటూ ఒక్కగావు కేక పెట్టి చేతుల్లో ముఖాన్ని దాచుకున్నాడు తంబి

గజపతి పని ఆగిపోయిందేనని ఒక్క నిట్టూర్పు విడిచాడు.

'రూపాయి కోసం హత్య చేయడానికి కూడ కావలసినంతమంది దొరికేటంత పేదరికం వుంది యీ దేశంలో

అన్నాడట వెనకటికి ఓ విదేశీయుడు. కాని ఒకలక్ష వున్నవాడు మరో లక్షకోసం నిలువునా ఎన్ని ప్రాణాలైనా తియ్యగలిగే వాళ్ళున్నారీ దేశంలో అని అతనికి తెలీదనుకుంటాను' అనుకున్నాడు గజపతిని చూస్తూ.

ఇంతలో కారుహారన్ మోగింది. అదే బస్సు బాగైంది. జనం ఎక్కుతున్నారు. బ్రిడ్జిమీదున్న ప్రసాదరావు వెనక్కితిరిగి బస్సుదగ్గరకొచ్చాడు.

బస్ ఎక్కబోతూ ఒక్కసారి వెనక్కితిరిగి బ్రిడ్జివైపుచూసాడు.

నిగనిగలాడుతూ కుడివైపున ఎడంవైపున రెండు పాలరాళ్ళగుపించాయి. వాటిమీద బంగారం పూత పూసిన అక్షరాలు మెరుస్తున్నాయి. అక్షరాలను పరకాయించి చూసాడు ప్రసాదరావు.

మనుషులపేర్లు... కాని అక్కడున్న పేర్లు... మెరుస్తోన్న పేర్లు.

కుంటికాలుతో అడ్డు నిలబెట్టడానికి ప్రాణాలొడ్డిన పుల్లయ్యది కాదు.

పని తొందరగా పూర్తికావాలని రాత్రింబళ్ళు పనిచేసి గోతిలో ప్రాణాలొడ్డిన శంకర్, పిళ్ళే, కనకయ్యలవి కావు-

ఆ బ్రిడ్జి కట్టడానికి వెండి తాపీతో మెత్తనిసింమెంటును పామి వేయిచేతులతో చప్పట్లు కొట్టించుకుని, మెడ మోయలేనన్ని దండలు వేయించుకొని, బ్రిడ్జి పూర్తయ్యేదాకా ఆ ప్రాంతానికిరాని ఓ మహావ్యక్తి పేరు ఓ పాలరాతి మీద-

బ్రిడ్జి పూర్తికాగానే వెండికత్తెరతో మెత్తని పట్టు రిబ్బన్‌ను కత్తిరించడానికిని శ్రమపడిన మహామనిషిపేరు మరో పాలరాతిమీద అగుపించాయి ప్రసాదరావుకి!